

Βαλκάνια: Σύνορα ραμμένα με κλωστή

Με την ονομασία **Βαλκάνια** ή αλλιώς «Χερσόνησος του Αίμου», ορίζεται η περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης, νότια του Δούναβη και ανατολικά της Αδριατικής θάλασσας, που από το μακρινό παρελθόν λειτούργησε και λειτουργεί ως σταυροδρόμι πολιτισμών, μεταξύ Ευρωπαϊκής και Ασιατικής ηπείρου. Πολλοί προτιμούν αντί για τον όρο Βαλκάνια να ονομάζουν την περιοχή Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Γράφει ο
Βýρων Τομάζος
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: btomazos@gmail.com

Η διακριτή ταυτότητα και ο τεμαχισμός της Βαλκανικής χερσονήσου θεωρείται απότοκος του έντονου ορεινού ανάγλυφου της, αλλά και της συγκέντρωσης πολλών εθνοτήτων σε έναν γεωγραφικά περιορισμένο χώρο, σε συνδυασμό με την εξαιρετικά βίαιη ιστορία της, που είναι γεμάτη πολέμους και επιδρομές. Σήμερα ο πληθυσμός της αγγίζει τα 53 εκατομμύρια περίπου.

Είναι εντυπωσιακό ότι αν ρωτήσεις δέκα Έλληνες, οι εννέα θα απαντήσουν πέντε ή έξι κράτη απ' όσα απαρτίζουν τα Βαλκάνια, ενώ στην πραγματικότητα είναι δώδεκα. Αναλυτικότερα, τα τόσο κοντινά μας αλλά και τόσο άγνωστα Βαλκανικά κράτη είναι εκτός από την Ελλάδα, η Τουρκία (Ανατ. Θράκη), η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Βόρεια Μακεδονία, η Αλβανία, το Κόσοβο, η Σερβία, η Βοσνία -Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Σλοβενία και το Μαυροβούνιο.

Το έναυσμα για τη συγγραφή αυτού του άρθρου μου δόθηκε από έναν χάρτη που δημοσίευσε το περιοδικό Bloomberg, όπου απεικονίζονται τα σύνορα των Βαλκανικών κρατών συρραμμένα με κλωστή, θέλοντας να δείξει πόσο ασταθή και ευμετάβλητα παραμένουν. Επειδή αυτή τη στιγμή η κατάσταση στη Βοσνία -Ερζεγοβίνη είναι τουλάχιστον ανησυχητική, θα επικεντρωθώ σε αυτή τη χώρα των Βαλκανίων.

Μια σταγόνα ιστορίας... και ποταμοί δακρύων των λαών
Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Η περιοχή της Βοσνίας -Ερζεγοβίνης αποτελούσε μέρος της Ιλλυρίας, που αργότερα την κατέκτησαν οι Γότθοι και στη συνέχεια οι Σλάβοι.

Τον 12ο αιώνα ενσωματώθηκε στην Ουγγαρία και τον 15ο κατακτήθηκε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, στην κυριαρχία της οποίας έμεινε για τετρακόσια χρόνια.

Το Συνέδριο του Βερολίνου, το 1878, που μείωσε τα οθωμανικά εδάφη στην Ευρώπη, παραχώρησε τη διοίκηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην Αυστροουγγαρία. Οι αποφάσεις του Συνεδρίου, που παρέμειναν σε ισχύ για 30 σχεδόν χρόνια, **ρύθμισαν αυθαίρετα τις τύχες λαών αγωνώντας τις πραγματικές επιθυμίες τους.**

Έκτοτε οι εντάσεις αναζωπυρώθηκαν, ο εθνικισμός του «αίματος και της γης» (blood and soil, βασικό σύνθημα της ναζιστικής ιδεολογίας) υιοθετήθηκε από όλο και περισσότερους στην περιοχή, με αποτέλεσμα το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η σπίθα που πυροδότησε την έναρξη του Πολέμου ήταν η δολοφονία του διαδόχου της Αυστροουγγαρίας, αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου και της συζύγου του, τον Ιούνιο του 1914, στο Σεράγιεβο από έναν νεαρό Βόσνιο, τον Γκαβρίλο Πρίντσιπ.

Στη διάρκεια του, πολέμησαν ενωμένοι Κροάτες και Σέρβοι με σκοπό την απόσπαση των νότιων σλαβικών επαρχιών της Αυστροουγγαρίας έτσι ώστε να αποτελέσουν τμήμα της Μεγάλης Σερβίας, ελπίζοντας να δημιουργήσουν ένα βασίλειο που θα ένωνε όλους τους Νοτιοσλάβους.

Τον Δεκέμβριο του 1918 η Βοσνία-Ερζεγοβίνη αποτέλεσε τμήμα του ανεξάρτητου βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων και το 1929 αυτό μετονομάστηκε σε βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι δυνάμεις του Άξονα διαμέλισαν τη Γιουγκοσλαβία. Στο τέλος του πολέμου ο στρατάρχης Josip Broz Tito συνένωσε τα διάφορα μέρη της Γιουγκοσλαβίας σε μια Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία, και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη αποτέλεσε μία από τις δημοκρατίες της. Οι εθνικιστικές εντάσεις συνεχίστηκαν και χειροτέρεψαν μετά τον θάνατο του Τίτο το 1980. Δέκα χρόνια αργότερα, όπως ήταν αναμενόμενο, η Γιουγκοσλαβία κατέρρευσε.

Η εμφύλια σύρραξη που ακολούθησε στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, άφησε πίσω της περισσότερους από εκατό χιλιάδες νεκρούς και δύο εκατομμύρια πρόσφυγες. Διήρκεσε τέσσερα χρόνια, ενεπλάκη μεγάλος αριθμός ξένων εθελοντών καθώς και το ΝΑΤΟ, με αποτέλεσμα η εμφύλια αυτή διαμάχη να μετατραπεί σε μια πολύπλοκη διεθνή σύγκρουση, με βαθιές πολιτικές και θρησκευτικές προεκτάσεις.

Τερματίστηκε με την υπογραφή της Συμφωνίας του Ντέιτον, στο Οχάιο των ΗΠΑ το 1995, με την οποία δόθηκε το 51% των εδαφών της χώρας στους Κροάτες και τους μουσουλμάνους και το 49% στους Σέρβους. Από το 1998 υπάρχει και η περιοχή του Μπρτσκο, που υπάγεται απευθείας στην κεντρική κυβέρνηση.

Επίσης η Βοσνία-Ερζεγοβίνη ετέθη υπό την επίβλεψη ύπατου αρμοστή του ΟΗΕ, που σήμερα είναι ο Αυστριακός διπλωμάτης Βαλεντίν Ίνζκο.

Η απόφαση αυτή για δημιουργία κρατικής οντότητας, χωρίς να ληφθούν υπόψη ουσιαστικές εθνολογικές διαφορές των λαών, θυμίζει τα σύνορα που χαράχτηκαν με ευθείες γραμμές στην Αφρική, όπως έγραψα στο προηγούμενο άρθρο μου.

24 χρόνια μετά

Η χώρα εξακολουθεί να αποτελείται από δύο οντότητες και στο έδαφός της διαβιούν τρεις εθνότητες, μουσουλμάνοι Βόσνιοι, καθολικοί Κροάτες και ορθόδοξοι Σέρβοι, χωρίς κάποιο κοινό στοιχείο να τους ενώνει και χωρίς να έχουν ξεπεράσει ουσιαστικά τις αιτίες και τα τραύματα του εμφυλίου.

Επιπλέον η πολύπλοκη κρατική δομή της χώρας, όπως καταγράφηκε στη συμφωνία του Ντέιτον, με την ύπαρξη στρατιάς υπουργών, υφυπουργών, συμβούλων και υπαλλήλων, μάλλον δυσκολεύει παρά επιλύει τα προβλήματα.

Σε όλο αυτό το αδιέξοδο ήρθε να προστεθεί η εκλογή του εθνικού στή Σερβοβόσνιου **Μίλοραντ Ντόντικ** στην τριμερή προεδρία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στις εκλογές του Οκτωβρίου 2018. Οι αναλυτές εκφράζουν φόβους ότι **ο Ντόντικ θα επιδιώξει τη διάλυση της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης**, την οποία χαρακτήρισε «αποτυχημένο κράτος» και «μη κράτος» κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας. Το όραμά του είναι η ανατροπή της συμφωνίας του Ντέιτον και η δημιουργία κοινού κράτους με τη Σερβία με επιδεικτική αγάπη προς τη Ρωσία.

Η ρητορική, το ύφος και η νέα πολιτική ή ο νεο-απομονωτισμός του Donald Trump ενθάρρυνε τον Ντόντικ, καθώς οι ΗΠΑ δεν επιθυμούν πλέον να «παίξουν» τον ρόλο του χωροφύλακα στα Βαλκάνια ή αλλιού. Ο σύμβουλος ασφαλείας του Trump, John Bolton δήλωσε ότι οι ΗΠΑ θα είναι ανοιχτές στις αλλαγές των συνόρων.

Η Γερμανία, από την άλλη πλευρά, αντιπάσσει στο σχέδιο, φοβούμενη ότι η νέα οριοθέτηση των συνόρων θα ανοίξει τον ασκό του Αϊόλου για νέες βίαιες εχθροπραξίες. «Παρακολουθούμε αυτή τη νέα επικίνδυνη ιδέα, τόσο από το Κρεμλίνο, όσο και από τον πρόεδρο των ΗΠΑ, να μιλάνε για τα σύνορα, να μιλάνε υποτιμητικά για την Ε.Ε., να μιλάνε για τη σημασία της εθνότητας. Έχουμε δει αυτή την ιδεολογία τη δεκαετία του 1990 και είναι εξαιρετικά επικίνδυνη για τα Βαλκάνια», λέει ο Gerald Knaus, ιδρυτικός πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Σταθερότητας (ESI).

Η Ρωσία και η Τουρκία εκμεταλλεύονται την ευκαιρία για να επανέλθουν στο παλιό πεδίο ενδιαφέροντος τους. Ο Βλαντιμίρ Πούτιν υποστήριξε τους λαϊκιστές στα Βαλκάνια για να αντιμετωπίσει την επέκταση του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο δε Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν εμφανίστηκε στη Βοσνία κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας.

Ο Πρόεδρος της Σερβίας Αλεξάνταρ Βούτσιτς, πιστός σύμμαχος τόσο του Ντόντικ όσο και του Πούτιν, βλέπει το θέμα των συνοριακών «διορθώσεων» ως πιθανή λύση στην εδαφική διαμάχη ανάμεσα στη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο.

Η Ε.Ε. συνεχίζει να χρηματοδοτεί, παρόλο που εκτός της Σλοβενίας -χώρα καταγωγής της Melania Trump- και της Κροατίας, που είναι μέλη της Ε.Ε., δεν διαφαίνεται προοπτική ένταξης άλλων χωρών.

Ρώτησα μια κοπέλα από τη Βοσνία, που γνωρίζομαστε οικογενειακά, αν συμφωνεί με αυτά που γράφω και μου είπε ότι είναι σωστά, αλλά επεσήμανε ότι δεν αναφέρω τίποτα για την Γορτζα Μαοσα, ένα ορεινό χωριό στα βορειοανατολικά της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, από τα σημαντικότερα προπύργια και κέντρα εκπαίδευσης του Ισλαμικού Κράτους στα Βαλκάνια, που αυτή τη στιγμή είναι ένα γκέτο εκτός ελέγχου. Πρόκειται για έναν ουαχαμπιτικό οικισμό (Ουαχαμπισμός: ακραία φανατικός κλάδος του σουνιτικού Ισλάμ) με επικεφαλής τον Ιμάμη Nusret Imamovic, ο οποίος μέσω ενός δουλεμπόρου είχε ταξιδέψει μαζί με τον Mirsad Bektasevic, για να πολεμήσουν στο πλευρό Τσετσένων στο Χαλέπι.

Η κοινότητα Γορτζα Μαοσα, αριθμεί **500 σκληροπυρηνικούς Ισλαμιστές** και έχει αποτελέσει πολλές φορές αντικείμενο έρευνας τόσο των τοπικών όσο και των διεθνών αρχών. Τα μέλη της έχουν στενές σχέσεις με πυρήνες τζιχαντιστών σε Αυστρία, Κροατία, Γερμανία, Ελβετία, Μαυροβούνιο, Κόσοβο, ΠΓΔΜ, Αλβανία, Τουρκία ενώ αποτελούν τον βασικότερο πυρήνα μιας δωδεκάδας χωριών στη Βοσνία που έχουν αυτονομηθεί από τη κεντρική εξουσία και έχουν ανακηρυχθεί «ζώνες της Σαρίας». Η χρηματοδότηση για τους σκοπούς τους είναι πλούσια και προέρχεται κυρίως από αραβικά κράτη.

Και τα Βαλκάνια έχουν γίνει εκπαιδευτήρια τζιχαντιστών. Οι δήθεν «ιμάμηδες», σύμφωνα πληροφορίες δίνουν από 10.000 έως 15.000 δολάρια για κάθε μέλος οικογένειας μουσουλμάνων ή σλαφιστών, που ζουν σε χωριά Βαλκανικών χωρών προκειμένου να ενταχθούν στους «ευρωπαϊούς μαχητές» του Ισλαμικού Κράτους, αλλά και υψηλή αποζημίωση στους συγγενών τους στην περίπτωση που χάσουν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια επιθέσεων.

Αυτά που προανέφερα δεν τα είχα υπόψη μου όταν έγραψα το άρθρο για τα Σκόπια, στο οποίο αναλύοντας τα συν και τα πλην, είχα καταλήξει ότι πρέπει να δούμε με ψυχραιμία και χωρίς εθνικιστικές κορώνες τη Συμφωνία των Πρεσπών.

Τώρα, διαπιστώνοντας ότι ο εθνικισμός στα Βαλκάνια καλπάζει και με δεδομένο ότι η Ελλάδα είναι από τις πλέον εκτεθειμένες χώρες ακόμα και στην παρακρή έκρηξη, πιστεύω ότι η δαιμονοποίηση της Συμφωνίας των Πρεσπών δεν εξυπηρετεί τα εθνικά μας συμφέροντα. Η επιμονή των ΗΠΑ αλλά και της Ε.Ε. να υπογράψουμε, γιατί διαφορετικά θα είχαμε συνέπειες πιθανόν σοβαρές, οι πολλές εμπορικές σχέσεις που θα καρπωνόταν η Τουρκία αντί για εμάς, η επίβλεψη και προστασία του FIR της Βόρειας Μακεδονίας από την ελληνική αεροπορία και το γεγονός ότι 140 κράτη είχαν ήδη αναγνωρίσει το όνομα Μακεδονία, ενώ τώρα κερδίσαμε έστω το Βόρεια Μακεδονία, με οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μια λιγότερο καλή συμφωνία είναι καλύτερη από το τίποτα και τη διαίωση της εκκρεμότητας.

Η πολυσυζητημένη, κυρίως για κομματικούς λόγους, Συμφωνία των Πρεσπών, μπορεί να απέτρεψε το ξήλωμα των ραφών των συνόρων στη γειτονία μας και ας μην παραβλέπουμε ότι **όταν τα σύνορα είναι ραμμένα με κλωστή, η ειρήνη κρέμεται από μια κλωστή.**

